

Hvem er Norges innbyggere i fremtiden?

**Human Rights Service (HRS)
N-12008**

1 Innledning	4
2 Hva er en innvandrere – språklig sett?	5
2.1 Ny språkbruk fra SSB	6
2.2 Når ord blir mest følelser	7
2.3 Innvandrerbefolkning gis nytt innhold – men hvilket?	10
2.4 Definerer vil ofte ”diskriminere”	11
3 Adgang til Norge	12
3.1 Enkleste vei til varig opphold i Norge er ekteskap	13
3.2 Andre oppholdsgrunner	13
3.3 Åpnet opp for arbeidsinnvandring	14
4 Nordmenn i mindretall i Norge om relativt få år	16
4.1 Bakgrunn for SSBs nye fremskriving av innvandrere-befolkningen	16
4.2 Hovedtrekk i SSBs fremskriving	17
4.3 Opererer SSB fortsatt med for lave alternativer?	18
4.4 SSBs alternativ H og resultatet for Oslo	20
4.5 Videreføring av SSBs alternativ H for Norge frem til 2100	21
4.6 SSBs alternativ H vurdert opp mot i Sverige	22
4.7 Mulige konsekvenser	23
5 Ja, og så?	25
5.1 Antall og umoral	26
5.2 Verdier og tillit	27
5.3 Særkrav og muslimer i særstilling	28
5.4 Demokratisk legitimitet?	29

Sammendrag

Antall innvandrere i Norge øker årlig. Samtidig som innvandringen øker, kan det synes som om Statistisk sentralbyrå (SSB) er mer opptatt av at deres ordbruk ikke skal støte innvandrere, enn å legge frem så realistiske og nøytrale data som mulig.

I dette notatet kritiserer vi SSBs omdefinering av sentrale begreper knyttet til innvandringsstatistikk, samtidig som vi kritiserer SSBs fremskrivninger av innvandrerbefolkningen i Norge. Ikke minst mener vi at SSB legger frem urealistiske anslag hva gjelder andelen innvandrere i Norge i fremtiden, samtidig som regionale tall ikke publiseres.

Våre beregninger, basert på det vi oppfatter som urealistiske anslag fra SSB, viser likevel at innvandrere kan være i majoritet i Oslo senest i 2029, og i Norge senest i 2100. At innvandrere vil utgjøre en majoritet trenger ikke være et problem i seg selv, men spørsmålet er om dette er en styrt og ønsket utvikling.

1 Innledning

Det poengteres stadig fra ulikt hold at Norge er blitt et såkalt flerkulturelt samfunn, relatert til at Norges befolkning blir stadig mer sammensatt av personer med ulik kulturbakgrunn. Det er det ingen som betviler. Vi opplever alle at stadig nye kulturer blir en del av Norge, en utvikling på godt og vondt. Det problematiske er å kunne snakke om det som ikke oppleves som positivt. Et moment er kulturforskjeller og importerte praksiser og tradisjoner som kan oppleves som fremmede, eller som kanskje til og med er ulovlige, mens det er noe helt annet å snakke om *antall innvandrere*, i dag og i fremtiden. Ja, det er til og med problematisk å snakke om ”innvandrere”.

Å nevne noe så sensitivt som ”antall innvandrere” får mange til gå i vranglås. Avsender kan raskt bli mistenkeliggjort som innvandreri fiendtlig, overdreven nasjonalist eller annet ufordelaktig. Samtidig viser utviklingen at flere er bekymret for den politikk som praktiseres på innvandringsfeltet. Bekymringen er ikke blitt mindre ved en stor økning av asylsøkere inneværende år. En slik bekymring kan være både sunn og nødvendig - og den krever et anstendig offentlig ordskifte, ikke en avvisning.

Manges bekymring knyttet til dagens politikk på innvandringsfeltet, inkludert flyktning- og asylpolitikken, er at den ikke oppleves forenelig med god integreringspolitikk. Det er for øvrig heller ingen ensartet definisjon av ”integrering”, så la oss derfor presisere at vi snakker om integrering i betydning av at alle får mulighet til å ta fullverdig del i det norske samfunnet, både sosialt, verdimessig, rettsikkerhetsmessig og økonomisk.

Med den økende innvandringen til Norge begynner det å bli åpenbart at det er en sammenheng mellom andelen innvandrere og muligheten for god integrasjon. Dette avstedkommer ulike analyser, alt etter innfallsvinkel. Noen mener antall er uproblematisk, og vektlegger gjerne botid i Norge, da i betydning at tidsperspektivet i seg selv er en avgjørende integreringsvariabel: lengre botid, mer lik ”oss” (i den grad det har noen betydning i det hele tatt). Andre kaller det ikke-bærekraftig innvandring, relatert til at hovedparten av innvandringen koster samfunnet mer enn den gir tilbake. Andre igjen vektlegger verdiperspektivet, i betydningen at en for stor innvandring vil utgjøre et økende press på sentrale verdier som eksempelvis likestilling mellom kjønn, likeverd mellom mennesker, ytringsfrihet og religionsfrihet. Alle nevnte innfallsvinkler egner seg for debatt, gitt at ulike aktører ikke tilegnes intensjoner de faktisk ikke har.

På mange måter er det meningsløst å snakke om innvandrere som gruppe. Til det er innvandrere for forskjellig, alt avhengig av hva deres faktiske situasjon er i Norge, som igjen i stor grad er tuftet på deres ”bagasje”. Men at noen til ulike tider kan oppleve det som ubehagelig, eller endog urettferdig, å vitenskapelig eller statistisk bli definert innenfor en eller annen gruppe, bør derimot ikke medføre at kunnskap gjøres så vanskelig tilgjengelig at man kan ende opp med å ha sterkt begrenset informasjon om ulike innvandringsgrupper.

Samtidig er det et faktum at innvandring til Norge fra land som kulturelt sett er lengst fra oss, selv om det også her er ulikheter, er den som er mest utfordrende. Det er derfor av interesse hvem som kommer til Norge, andelen som kommer og andelen som vi kan forvente kommer i fremtiden. Men da ikke relatert til et overforenklet spørsmål om humanitet eller ikke, men som et spørsmål relatert til politikkutforming. Det kan være at Norges kapasitet ligger langt over, langt under eller er riktig, hva gjelder dagens nivå på innvandringen, men det sentrale er at politikken må være tuftet på realisme, både i dag og i årene som kommer.

Derfor har da også Statistisk sentralbyrå (SSB) utarbeidet såkalte fremskrivninger for Norges befolkning, inkludert innvandrerbefolkningen. Fremskrivninger er ingen eksakt vitenskap, men uansett bør den ikke overstyres av ønsker, håp eller politisk overbevisning fra dem som leverer tallene med tilhørende analyse. Det vil i så fall ikke bare være svært uheldig for et nasjonalt statistisk byrå, men også bidra til å forlede det politiske lederskap til å ta beslutninger på feil, eller misvisende, grunnlag.

Human Rights Service (HRS) er av den formening at SSBs befolkningsfremskrivning hva gjelder innvandrerbefolkningen er preget av forventinger vi ikke finner grunnlag for. HRS har i sin gjennomgang av fremskrivningen funnet at den lider av en rekke svakheter, som etter vår vurdering setter SSBs beregninger i et kritikkverdig lys.

2 Hva er en innvandrer – språklig sett?

Som nevnt innledningsvis kan det til tider være meningsløst å snakke om innvandrere som gruppe, eller kanskje om ”innvandrere” i det hele tatt. Men i andre sammenhenger er det høyst relevant, og det til tross for at noen kan oppleve seg innlemmet i noe de selv ikke identifiserer seg med. For eksempel vil neppe en hjernekirurg fra India som arbeider i Oslo identifisere seg med statistikk om ikke-vestlige innvandreres overrepresentasjon på sosialbudsjettet. Men det utelukker ikke det faktum at ulike grupper ikke-vestlige innvandrere har en vesentlig høyere klientandel enn befolkningsandel.

Ingen tror at statistikk forteller den hele og fulle sannhet, heller tvert om. I mange tilfeller gir statistikker gode indikasjoner, men det stiller også høye krav til analyse, fortolkning og formidling. HRS opplever det som en utfordring at SSB langt på vei opptre mer som et rendyrket forsknings- og analyseinstitutt, enn en nøytral og objektiv statistikk- og tallformidler, hvilket ikke minst kommer frem relatert til SSBs definisjoner.

2.1 Ny språkbruk fra SSB

I SSBs siste befolkningsfremskrivning, fra mai 2008, er det gjort beregninger av ”innvandrerbefolkningen”. Hadde denne vært publisert i dag, ville den hatt en annen språkbruk. Dette henger sammen med at SSB i sommer bestemte seg for å endre ordbruken. I en artikkel i SSBs egen publikasjon, Samfunnspeilet, forklarer SSB at et ”inkluderende samfunn forutsetter et inkluderende språk”, og dette har fått SSB til å avskaffe samlebegrepet ”innvandrerbefolkningen”, sammen med ”førstegenerasjonsinnvandrere” og ”andregenerasjonsinnvandrere” eller ”etterkommere”.¹ Hvordan SSB definerer ulike grupperinger er ikke uten betydning.

I notatet kan vi blant annet lese følgende:

Norge er blitt et flerkulturelt samfunn med mange ulike etniske grupper. Innvandrere, innvandring, integrering og det flerkulturelle Norge debatteres bredt offentlig. Statistisk sentralbyrå (SSB) har hatt en viktig rolle i denne debatten, både som kilde til og formidler av kunnskap om samfunnet. Vi lager ikke bare tall og statistikk, men også begreper og definisjoner. I dette ligger det en betydelig definisjonsmakt, som har innflytelse langt utover statistikken.

Definisjonsmakten er ikke uten begrensninger. Vi kan innføre begreper, men vi har ikke særlige muligheter til å få dem avskaffet eller påvirke måten de blir brukt på, ute i samfunnet. Oppfatninger av hva som er korrekt språkbruk, endres også over tid. Betegnelser i tilknytning til innvandrere har dessuten vekket skarpe meningsutvekslinger om hvorvidt og hvordan det norske språket gjenspeiler samfunnet i endring.

Nettopp denne rollen som det vises til, at SSB ikke bare leverer tall og statistikk, men også begreper og definisjoner, gir ikke bare definisjonsmakt, det gir også betydelig makt hva gjelder fortolkning, og derav hvilken kunnskap de (faktisk) formidler. SSB kan mene at dette er objektiv kunnskap, hvilket det nødvendigvis ikke trenger å være, all den tid den baserer seg på tolkninger og analyser, kanskje til og med relatert til hva man antar aktuelle tall blir i fremtiden. Et eksempel er ekteskapsmønster blant ulike grupper innvandrere i Norge. Da HRS i 2002 kjøpte ekteskapsdata fra SSB, var dette nettopp relatert til at SSB selv ikke publiserte slik (detaljert) statistikk. Vår hypotese, ut fra lignende undersøkelser i andre land, var at de unge, dvs. de som er født i Norge med innvandrerforeldre, sitt ekteskapsmønster ikke var betydelig annerledes enn foreldrenes. Da spesielt relatert til de som har opprinnelse i land der arrangerte ekteskap er normen. Statistikken bekreftet dette, men forklaringen til SSB var at det var så få som hadde giftet seg (andregenerasjon er en relativt ung gruppe, der få har kommet i ekteskapsalder). SSB mener at ekteskapsmønsteret vil endre seg når flere gifter seg. HRS hadde en annen innfallsvinkel: Vi hadde en hypotese om at selv om de er født her, så

¹ Samfunnspeilet nr. 4, 2008, forfattet av Minja Tea Dzamarija.

ville de likevel inngå ekteskap med en i foreldrenes opprinnelsesland, eventuelt en i Norge med samme opprinnelse som seg selv. Hvordan ekteskapsmønsteret vil bli i fremtiden, er vanskelig å si noe konkret om, men vår hypotese er at ekteskapsmønsteret til sentrale innvandringsgrupper langt på vei vil følge foreldrenes. Dette vil altså statistikk for fremtiden bekrefte, eventuelt avkrefte. Men vi registrer at SSB gjennomgripende hevder at ekteskapsmønsteret vil endre seg radikalt, uten at de tilkjenner hvorfor de fremsetter slike ”spådommer”. Undersøkelser fra land som har hatt betydelig lengre innvandring enn Norge, tilsier noe annet. Der fortsetter for øvrig også trenden i neste generasjon, altså barna til andregenerasjon.

SSBs omdefinering av ulike begreper innen innvandringsfeltet, gjøres av frykt for at begreper kan oppfattes som noe mer enn de er. Etter HRS’ oppfatning er denne frykten relativ overdrevet gitt at begrepene benyttes i en statistisk kontekst om ulike grupperinger, da nettopp fordi at SSB skal være en mest mulig nøytral og objektiv leverandør av tall og statistikker, Det kan imidlertid virke som om SSB setter sin rolle som nettopp definisjons- og analyseleverandør høyere på dagsorden. Ord skal ikke være ”støtende”, samtidig som de skal være ”dekkende og presise”. Så kan en jo spørre seg; hva er det – statistisk sett – som er støtende med et begrep som ”innvandrerbefolkning”, ”førstegenerasjonsinnvandrere”, ”andregenerasjonsinnvandrere” eller ”etterkommere”?

2.2 Når ord blir mest følelser

Som SSB sier i Samfunnspeilet (op.cit) er statistikk tallfestede opplysninger om grupper eller fenomener. Tall identifiserer og indikerer grupper i forhold til et sett av kriterier. Det er åpenbart at en tabell over eksempelvis ekteskap mellom en bosatt i Norge og en bosatt i utlandet ikke forteller noe om en kompleks virkelighet, den forteller noe om antall ekteskap mellom disse to parter/grupper. Hvorfor ekteskapsmønsteret er slik, er et annet spørsmål, og krever således en annen innfallsvinkel. Det hviler et stort ansvar på SSB når de legger ord til sine tabeller, nettopp fordi de da går inn i analysens verden. I tillegg kommer SSB opp i det problemet som enhver annen formidler erfarer; hensynet til lesbarhet kolliderer ofte med hensynet til presisjon og ”nøytralt” ordvalg.

SSB viser til at problemet oppstår når en betegnelse som er ment å være utelukkende beskrivende, får en normativ karakter:

Det som for SSB er nødvendige kategorier i statistikkproduksjonen, blir av og til tolket som noe langt mer enn det de er. Det er uheldig når våre kategorier sammenfaller med begreper i dagligtale som har en annen og mer følelsesladet betydning.

Som eksempel trekker SSB frem begrepet ”andregenerasjonsinnvandrere”. En andregenerasjonsinnvandrere er en person født i Norge med utenlandskfødte foreldre og

utenlandskfødte besteforeldre. Dette i motsats til ”etnisk norsk”, som forteller om en norskfødt person med norskfødte foreldre og norskfødte besteforeldre.

Betegnelsen skulle benyttes til statistiske formål, men begynte etter hvert å leve sitt eget liv. Den har måttet tåle skarp kritikk fordi den ble oppfattet som ekskluderende, i og med at personer født og oppvokst i Norge var omtalt som «innvandrere». «Andre generasjonsinnvandrere» framsto ifølge kritikerne som upresist og verdiladet fordi det vektla bare én del i en flerkulturell identitet. I 2001 ble det erstattet med den mye mer presise, men mindre brukervennlige «personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre», såkalte etterkommere, et ord som ofte brukes i departementene og i offentligheten i stedet for den lengre og mer presise definisjonen.

Begrepet ”etterkommere” innførte HRS i boken ”Feminin integrering” (2003), etter kopi fra Danmark. Danskene bruker for øvrig også begrepet ”nydansker” (begrepet ”nynorsker” fungerer ikke på norsk), der begge nettopp benyttes ut fra brukervennlighet. SSB har derimot kommet til at ”førstegenerasjonsinnvandrer” har fungert bra ”i et statistisk system”, men det må nå vike da de velger å gå bort fra begrepet ”andregenerasjonsinnvandrer”. Dette fordi begrepet førstegenerasjonsinnvandrer ”gir en forventning om et system med flere generasjoner”. Derfor skal alle førstegenerasjonsinnvandrere nå betegnes som ”innvandrer”, i betydningen ”personer som faktisk har «vandret inn» til Norge, og som ikke har foreldre eller besteforeldre som er født her i landet.” Andregenerasjonsinnvandrere (eller etterkommere) skal nå defineres som ”norskfødte med innvandrerforeldre”.

Dette er ikke så uproblematisk som SSB tilsynelatende ønsker å presentere det som. At det ene og alene er førstegenerasjonsinnvandrere som heretter i SSBs presentasjoner er de som utgjør ”innvandrere” vil avvike fra det som så langt har vært del av innvandringsstatistikken, hvilket igjen tilsier at det vil bli mer problematisk å sammenligne data over tid. Den terminologien som nå skal tas i bruk praktiseres også i Sverige, der vår erfaring er at det er langt fra enkelt å få noen oversikt over førstegenerasjonsinnvandrere og deres barn i Sverige. I arbeidet med ”Feminin integrering” var statistikk fra Sverige absolutt mest tidkrevende å fremskaffe, og det var heller ingen spesiell entusiasme fra det svenske statistikkbyrået (SCB) knyttet til våre forespørsler. Tvert om; de trenerte våre forsøk på å kjøpe samme statistikk som vi kjøpte fra SSB hva gjaldt hvem som inngår ekteskap med hvem. Etter to års skriftlig kommunikasjon, der vi også oversendte filene fra SSB som eksempel på hva vi ønsket, endte det med at de priset seg selv ut – prisen ble rett og slett for høy. Etter kommunikasjonen med SCB er HRS ikke i tvil om hva dette handlet om; SCB ønsket ikke denne statistikken. Over telefon gikk de langt i å hevde at det ikke ville tjene integreringen om andregenerasjons ekteskapsmønster ble offentliggjort. Spørsmålet er nå om SSB er på vei inn i samme ”tradisjon”.

Hva gjelder utfordringen knyttet til begrepet ”andregenerasjon”, skriver SSB:

Det viste seg å være en problematisk kategori, først og fremst fordi norskfødte barn av innvandrere ikke er så lik sine foreldre at det er hensiktsmessig med en samlet statistisk gruppering. Da SSB opprettet kategorien, så man store forskjeller i demografi og levekår mellom innvandrerbefolkningen og befolkningen for øvrig. Det store flertallet av innvandrerne norskfødte barn var den gang svært unge, og det hadde liten hensikt å ha dem som egen gruppe ved beskrivelse av utdanning, yrkesdeltaking og så videre.

I dag er situasjonen en annen. De to gruppene har etter hvert blitt relativt forskjellige, og det er derfor ikke hensiktsmessig å fortsette å betrakte dem under ett i statistikk om demografi og levekår.

Norskfødte med innvandrerforeldre er en gruppe som vokser raskt. De er født og oppvokst her i landet, og vil ha andre forutsetninger enn foreldrene for å klare seg i utdanningssystemet og arbeidslivet. Et argument for å «løsrive» dem fra innvandrerne er at denne gruppen av mange sees som selve «lakmustesten» på hvordan det går med integreringen i Norge. Av hensyn til sammenlignbarhet over tid, og fordi det oppfattes som en nøkkelinformasjon, må vi fortsatt i en god del tabeller og kvantitative beskrivelser gi et summert tall for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, men det vil bli sjeldnere at vi kun oppgir denne summen.

Argumentet til SSB om å løsrive andregenerasjon (etterkommere) fra ”innvandrerbefolkningen” er altså at de er født og oppvokst her og derav vil ha andre forutsetninger enn foreldrene for å klare seg i utdanningssystemet og arbeidslivet. Men spørsmålet er om SSB med dette skaper større forvirring enn klarhet. At første- og andregenerasjon grupperes som innvandrere (i flere generasjoner) har ingenting med at de ikke også kan defineres (og sammenlignes) hver for seg. Men langt viktigere, og mer vesentlig, er at SSB med dette kan gjøre en tabbe som synes relatert til deres klokkeetro på at tiden og hvor du er født er de mest avgjørende integreringsvariablene. Dette kan være misvisende av flere grunner:

At man er norskfødt med utenlandske foreldre tilsier ikke at man nødvendigvis er oppvokst i Norge. Vi vet at mange unge har deler av sin oppvekst i foreldrenes opprinnelsesland, men vi vet ikke hvor mange, eller hvor lenge. SSB har heller ikke mange muligheter til å finne det ut, relatert til hvordan folkeregistreringssystem fungerer. Det eksisterer tall på hvor mange som er registrert utvandret fra Norge, og det eksisterer også tall på andelen som vandrer inn flere ganger. Men både SSB og norske ambassader i sentrale land har tidligere hevdet at de fleste som er i utlandet, er fortsatt bosattregistrert her, som igjen forteller at andelen som er registrert ut av Norge med all sannsynlighet bare utgjør en liten andel.² Dette kan også sammenlignes med andelen barn i utlandet som skrives inn i foreldrenes pass.

I tillegg vil et utenlandskfødt barn med norskfødte foreldre (som har innvandrere-foreldre) bli vanskeligere å identifisere. At eksempelvis et ektepar i Norge, der begge har pakistanske foreldre, velger å få barn i Pakistan og at en eller begge av foreldrene bor der med barnet en viss periode, kan få avgjørende betydning for barnets senere muligheter i Norge.

Etter at den såkalte "arbeidsinnvandringsstoppen" ble innført i Norge i 1975, har også innvandringsgrunnlaget til Norge endret seg. Først og fremst har andelen familiegjenforeninger vært høy, en utvikling man kanskje i utgangspunktet (politisk) mente å ha kontroll på. For man hadde nok forventet at de som allerede hadde fått arbeids- og oppholdstillatelse i Norge ville hente ektefelle (typisk kone) og barn til Norge, men man hadde kanskje ikke forventet at unge innvandrergrupper, være seg de som innvandret til Norge med familien eller at de er født her, også skulle hente ektefelle i foreldrenes opprinnelsesland. For enkelte grupper har situasjonen vært slik, i alle fall frem til nå, som igjen skaper en "mellomgenerasjon".

For eksempel vil barn av norskfødt far med tyrkiske foreldre som gifter seg med kvinne i Tyrkia, også falle helt utenfor SSBs definisjon av "innvandrer". Men spørsmålet i denne sammenheng er i hvilken grad disse barna (av HRS tidligere omtalt som 2,5-generasjonen) faktisk er å betrakte som mest tyrkiske eller mest norske, relatert til oppvekstvilkårene barna får. Det er ikke et ukjent fenomen at barn i denne type ekteskap, av HRS definert som henteekteskap, møter til skolestart uten å kunne (godt nok) norsk.³ Det finnes også barn av etterkommerne (det nå "forbudte" begrepet tredjegerasjon), som kan være i samme situasjon, avhengig av foreldrenes faktiske tilknytning til Norge. Annen stati-stikk har vist store og til dels forsterkede integrasjonsproblemer blant norskfødte med innvandrerforeldre (andregenerasjon-/etterkommere) og deres barn. Fremover vil disse gruppene vokse betydelig, og da er det et sentralt spørsmål om hvorvidt det er riktig av SSB å lage begreper som kan gjøre statistikken enda mer utydelig og ugjennomtrengelig.

2.3 Innvandrerbefolkning gis nytt innhold – men hvilket?

Også "innvandrerbefolkningen" er, ifølge SSB, blitt en misbrukt betegnelse:

Betegnelsen innvandrerbefolkningen har vist seg å bli brukt atskillig mer enn det vi forestilte oss ved innføring av den, og betegnelsen brukes ofte synonymt med innvandrerne. Mange norskfødte med innvandrerforeldre oppfatter det som ekskluderende. Når vi bruker denne samlekategorien, er det ikke lett å få formidlet at

² Se for eksempel SSBs rapport 2004/71, kap.5 "Om folkeregistrering generelt, og folkeregistrering av norske barn i utlandet spesielt", tilgjengelig her: http://www.rights.no/filer/notat_200471.pdf SSB norske barn i utlandet.pdf

³ Begrepet "henteekteskap" er også blitt møtt med skepsis fra SSB, hvilket vi på sett og vis kan ha forståelse for, særlig hvis man iligger begrepet mer enn det som er ment. Begrepet benyttes ut fra brukervennlighet og sin selvselvklarende karakter. Det er ikke ment som et normativt begrep om ekteskapet, eller som en slags rangering av ekteskapsinngåelsen, men forteller at herboende inngår ekteskap og ektefellen hentes til Norge. SSB har valgt begrepet "transnasjonale ekteskap",

vi legger også andre enn de som selv har innvandret, inn i gruppen, men at de ikke skal oppfattes som innvandrere. Å skille de to kategoriene fra hverandre minsker risiko for slike misforståelser.

Her kan det synes som om SSB har gått seg vill i sine egne begreper. Å kategorisk slå fast at en person som selv ikke har innvandret, er en ikke-innvandrer er i seg selv problematisk. For eksempel vil et spedbarn som innvandret med familien, *statistisk* bli en innvandrer. En person som derimot er født her, men som har levd størsteparten av sitt liv i foreldrenes opprinnelsesland, vil *statistisk* ikke være en innvandrer. Å skille disse kategoriene fra hverandre som SSB nå gjør, kan der-med bidra til nye misforståelser.

La oss illustrere vårt poeng gjennom et eksempel: Den kjente stand-up komikeren Shabana Rehman innvandret til Norge fra Pakistan som ettåring. Rehman må kunne karakteriseres som meget godt integrert i Norge. Sosialt og verdimesig er hun fullverdig deltaker i det norske samfunnet. I 2005 presenterte HRS rapporten ”Norskfødte jenter kjønnslemlestes”, der hovedcasen i rapporten omhandlet fire norskfødte søstere. Søstrene ble sendt av foreldrene alene til Gambia, foreldrenes fødeland, i 2003, da de fire norske statsborgerne var i alderen tre til ni år. Når vi nå skriver 2008, holdes jentene fremdeles i Gambia, til tross for at norsk politi har prøvd å få foreldrene til å returnere jentene knyttet til at de er siktet for å ha kjønnslemlestet både deres herboende datter og de fire døtrene som holdes i Gambia. Samtidig har samtlige av de fire jenter i hele perioden vært registrert bosatt i Norge. Ved eventuell retur er de ikke innvandrere (de er jo født her).

Det er slik sett et spørsmål om det faktisk bare er innvandret eller ikke, som alene skal definere hva en ”innvandrer” er. Det er jo også slik at barn som er adoptert til Norge, ikke blir kategorisert som ”innvandrer”. Spørsmålet er hvorfor, all den tid de faktisk er ”vandret inn”. Svaret synes nærliggende: adoptivbarn blir raskt ”norske”, som igjen tilsier at det faktisk er noe som karakteriseres som ”norsk” – uavhengig av opprinnelse og ”innvandringsgrunn”, men som ikke er uttalt og definert. Hvorfor har ikke SSB grepet fatt i denne problematikken, i sin iver etter å ”definere” for at det ikke skal oppstå misforståelser?

2.4 Definerings vil ofte ”diskriminere”

Som SSB påpeker i sin artikkel (op.cit) er *korrekt språkbruk* et komplekst tema spesielt i forbindelse med innvandring. Vi mener derimot at det ikke er gitt hva som er ”korrekt”. Etter vår vurdering er det ikke SSB sin oppgave alene å tolke begrepsbruk i samfunnet og korrigere sine definisjoner etter hva de selv mener er ”misbruk” eller ”misforståelser”. SSB som statistikkleverandør skal tilkjennegi sine definisjoner og kategoriseringer, og da er det vår holdning at de bør fortsette med første-, andre-, tredjegerasjons innvandrere i så mange ledd som det synes formålstjenelig. Forhåpentligvis vil det være stor forskjell på de forskjellige

hvilket tilsier ekteskap på tvers av nasjoner, men som igjen ikke sier noe om at ektefellen innvandrer til Norge på bakgrunn av ekteskapskontrakten.

generasjoner, og nettopp denne forskjellen, eller eventuelle likheten, vil gjøres lettere tilgjengelig ved å opprettholde et slikt "tallsystem" – til tross for at noen kan oppleve det som "ekskluderende". Det vil heller ikke være ulikt annen statistikk. For eksempel kan det være "fattige" som slett ikke opplever seg som fattig, eller motsatt: de er ikke kategorisert som fattig, til tross for at deres hverdagssituasjon tilsier at de selv vil definere seg som fattig. Et annet eksempel er "enslige forsørgere". Langt de fleste "enslige forsørgere" mottar bidrag fra den andre foreldren, hvilket tilsier at både hovedforsørger og den som gir bidrag "diskrimineres" i kategoriseringen.

Videre er det slik at sentrale kjennetegn på ulike generasjoner av innvandrere vil være av sentral betydning for politikktutforming. Fortsetter store deler av de som er født i Norge av innvandrerforeldre (altså andregenerasjon) å hente ektefelle i foreldrenes opprinnelsesland, kan det få stor betydning for disse barnekullenes tilrettelegging i forhold til eksempelvis barnhage og skole. Hvis praksisen med at barn av innvandrerforeldre har lange opphold i foreldrenes opprinnelsesland er utbredt, og kanskje i tillegg brer om seg, vil det ha betydning for disse barnas og unges muligheter ved retur til Norge. Videre vet vi så å si ingenting om barna til andregenerasjon, det som kan betegnes som tredjegerasjon. All den tid andregenerasjonsgruppen er ung, er tredjegerasjon enda yngre, men det vi vet er at begge disse gruppene vil vokse raskt fremover. Det tilsier at vi fortløpende må innhente kunnskap om disse gruppene, ikke "gjemme dem bort i statistikken" i "inkluderingens navn". Det vil på sikt neppe noen tjene på.

HRS tillater seg ut fra dette å fortsette med å gjøre bruk av begrepene innvandrerbefolkning, første-, andre- og tredjegerasjons innvandrere, etnisk norsk, befolkning med innvandrerbakgrunn og befolkning uten innvandrerbakgrunn. Vi fortsetter også med bruken av ikke-vestlig versus vestlig innvandrere, i all sin upresisitet. Vi presiserer at det ikke ligger noe normativt i begrepene.

3 Adgang til Norge

Økningen av andelen utlendinger som har tatt veien til Norge, og som bosetter seg her, tok seg spesielt opp fra begynnelsen av 1970-tallet. Innvandringen startet da ved at spesielt personer fra den tredje verden, i særdeleshet Pakistan, kom til Norge på turistvisum. Men de returnerte ikke, tvert om søkte de seg arbeid i Norge.⁴ Mange av disse fikk arbeid, og deretter hentet flertallet familien hit på familiegjenforening. Det "ironiske", om man kan si det slik, er at innvandringsøkningen skjøt spesielt fart etter den såkalte "arbeidsinnvandringsstoppen" ble innført i Norge i 1975. Innvandringsgrunnlaget etter dette ble i hovedsak det som kalles familiegjenforening av ektefelle og eventuelle barn, senere henting av ny ektefelle, også definert som familieetablering. Samtidig med denne utviklingen har verden blitt mer

⁴ Dette er av flere forsøkt omtalt som "arbeidsinnvandring". Historien sier noe annet, hvilket blant annet Finland er et bevis for; de opplevde det samme, men tilbød dem ikke arbeid. Tvert om leide den finske stat et charterfly og returnerte dem tilbake til Pakistan.

”globalisert”, alle reiser mer – og lengre – noe som igjen har ført til en sterk økning i andelen etnisk norske som henter utenlandsk ektefelle.

3.1 Enkleste vei til varig opphold i Norge er ekteskap

Denne ektefelletransporten er ikke uproblematisk, hvilket langt fra betyr at alt kan defineres som ”et problem”. I den grad ekteskapet er frivillig fra begge parter, og ellers oppfyller de krav som Norge stiller til et ekteskap (for eksempel til alder ved giftermål), er det få som vil ha særlige innvendinger til et slikt ekteskap. Og selv om det ikke er et krav, så er det et sterkt ønske at ektefellen som kommer til Norge tar del i det norske samfunnet, og slik blir en bidragsyter på linje med de fleste andre. Problemet oppstår i det øyeblikk det ikke er ekteskapet som er hovedårsaken til oppholdet i Norge, men at ekteskapet ene og alene er et innvandringsgrunnlag. Enten fordi at herboende blir et levende visum for å gi noen opphold i Norge, eller at den som kommer, typisk kvinner fra trange kår, ikke opplever å ha noe reelt valg. Sistnevnte kan like gjerne være en kvinne fra Thailand som en kvinne fra Irak.

At ekteskapet misbrukes som innvandringsgrunnlag er også et resultat av at det er vanskelig å få varig opphold i Norge. Samtidig passer det som hånd i hanske til tradisjonen med arrangerte ekteskap, som omgir rammen for et tvangsekteskap, og bidrar slik sett til å legge økt press til å opprettholde tradisjonen. For fortsatt er det slik at den enkleste veien inn til Norge er gjennom ekteskap, hvis en da ikke er overføringsflyktning, og får innpass i Norge.

3.2 Andre oppholdsgrunner

Etter arbeidsinnvandringsstoppen, som omhandlet personer utenfor Norden, ble det innført nye regler for innvandring til i Norge. Innvandringen ble fra da av regulert gjennom familiegjengenforening og gjennom flyktningpolitikken. Norge har forpliktet seg gjennom FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR) til årlig å ta imot en viss andel flyktninger (overføringsflyktninger). Man kan også søke om opphold i Norge som asylsøkere. Alle asylsøkere vurderes først for innvilgelse av asyl. Innfylles asylkravene får vedkommende asyl-/flyktningstatus og arbeids- og oppholdstillatelse i Norge. For å oppnå asyl-/flyktningstatus må vedkommende ha grunn til å frykte forfølgelse på grunn av politiske oppfatning, rase, nasjonalitet, religion eller medlemskap i en sosial gruppe. Dersom frykten for forfølgelse har grunnlag i andre årsaker enn de overnevnte konvensjonsgrunnene, har vedkommende ikke krav på asyl-/flyktningstatus. Innvilges ikke asyl, vil derimot vedkommende vurderes opp mot såkalt vern. Dette kan være at vedkommende opplever å stå i fare for å miste livet eller bli utsatt for umenneskelig behandling. Da vernes vedkommende mot retur til hjemlandet. Innvilges heller ikke vern, vil vedkommende bli vurdert om det kan gis opphold på humanitært grunnlag. Denne vurderingen knyttes opp mot en rekke faktorer, slik som eksempelvis vedkommendes helse, familieforhold, hensynet til barn, forholdene i hjemlandet, botid og innvandringspolitiske hensyn.

Sterk økning i andelen asylsøkere

I Norge har det i løpet av 2008 vært en økende debatt om asylsøkere til Norge. Dette fordi Norge på kort tid har opplevd en høy økning av andelen asylsøkere. I 2007 kom det ca. 6 500 asylsøkere, i år er det forventet ca. 15 000. Hva denne økningen skyldes er det delte meninger om. Noen hevder det skyldes flere kriser og kriger i verden, og derav flere som fordrives fra sine hjemland, andre hevder det skyldes at andre (nærliggende) land, ikke minst Sverige, har strammet inn sin asylpolitikk. Økningen til Norge har uansett ført til akutt behov for flere asylmottaksplasser i kommunene, og mange av disse kvier seg for å ta imot flere asylsøkere da de ikke opplever å ha de nødvendige ressurser for eksempel knyttet til bolig, skole og lignende. Regjeringen bestemte seg for å stramme inn asylpolitikken og kalte overraskende inn til en hastekonferanse 3. september 2008, hvor det ble lagt frem 13 innstramningstiltak. Regjeringspartner SV var derimot uenig i åtte av disse, og tok dissens på ett av tiltakene. Siden har debatten gått, både relatert til om tiltakene faktisk vil virke innstrammende, om de faktisk er gjennomførbare relatert til gjeldende regelverk, om de er inhumane og/eller i strid med menneskerettighetene. Men kanskje vel så vesentlig: en rekke kommuner sier fortsatt nei til flere asylsøkere. Det har igjen ført til en anklage om at Norge blir mer og mer innvandreriendelig, egoistisk, selvgod og mindre solidariske.

3.3 Åpnet opp for arbeidsinnvandring

Samtidig med denne utviklingen, har Norge de siste årene åpnet opp for arbeidsinnvandring. Dette henger sammen med at Norge, i likhet med svært mange andre land, har vært inne i en høykonjunktur. Det har ikke vært mange skyer over Norges himmel hva gjelder den finansielle utviklingen, og Norge har gått ”som det suser”. Vi har hatt behov for arbeidskraft, og denne er kommet, ikke minst fra ”nye” EU-land som Polen og Litauen. Denne arbeidsinnvandringen har blant annet ført til at norske bedrifter har kunnet påta seg oppgaver som ellers måtte ha gått ut av landet. Det har bidratt til styrket samfunnsøkonomi, og gitt mindre press på arbeidsmarkedet generelt. Slik sett blir kortsiktig arbeidsinnvandring i en høykonjunktur en åpenbar fordel, men i et langsiktig perspektiv, og i lavkonjunktur, er det flere utfordringer.

Norges Hovedorganisasjon (NHO) har påpekt at den ventede eldrebølgen er en utfordring for Norge, men er ikke sikker på at svaret er arbeidsinnvandring. NHO mener at hovedstrategien må være å nyttiggjøre egen arbeidskraft, hvorpå det vises til at 700 000 personer i yrkesaktiv alder står helt eller delvis utenfor arbeidslivet og mottar offentlig stønad. Samtidig mener NHO at det er viktig at flere står lengre i arbeid.⁵

I tillegg er det en sammenheng mellom forbruk og verdiskaping. Sentralbanksjef Svein Gjedrem sa i sin årstale 15. februar 2007:

⁵ NHO, ”Kompetanse for fremtidens arbeidsliv”, 23.10.2007

Arbeidstakere fra andre land – som Sverige og Polen – med familier og størsteparten av sitt forbruk i hjemlandet, gir økt produksjonskapasitet i Norge, men tilgangen på slik arbeidskraft begynner nå trolig å bli mer begrenset. Annen arbeidsinnvandring skaper ikke økt verdiskaping per innbygger. Innvandrere som tar varig bopel her, bidrar like mye til økt etterspørsel som til økt produksjon.

Dette tilsier at arbeidsinnvandrere som blir boende her permanent, bidrar ikke bare til økt produksjon, men også til økt etterspørsel og forbruk av varer og tjenester. Når de henter familien hit øker det etterspørselen etter barnehager, skoler, utdanningsinstitusjoner, bolig og så videre. Videre vil permanent innvandring føre til økt forbruk av trygde- og pensjonsytelser og andre velferdstilbud, herunder arbeidsledighetstrygd når konjunktorene går ned. Det sentrale for NHO er at under en høykonjunktur er kortsiktig arbeidsinnvandring en fordel, både for enkeltbedrifter og for samfunnet som helhet. Men på lang sikt er den samfunnsøkonomiske gevinsten ved permanent arbeidsinnvandring, mer usikker. I verste fall kan den slå negativt ut. Unntaket er svært høyt kompetente arbeidstakere.

”Superinnvandrerer”

Norge tiltrekker seg i liten grad høykompetente arbeidsinnvandrere. Heller tvert om; Norge synes å være et mer attraktivt innvandringsmål jo lavere kompetanse man har, hvilket igjen kan henge sammen med våre rause velferdsordninger. Dette er ikke ulikt de erfaringer som Danmark har, og Danmarks nasjonalbank sin kvartalsoversikt for tredje kvartal 2008 forteller at en stor del av innvandringen til Danmark de seneste 15 – 20 år, særlig i begynnelsen av perioden, har foregått fra mindre velutviklede land av personer med lav arbeidsdeltakelse. En relativt stor andel mottar offentlige ytelser. Det heter videre at hvis innvandringen for alvor skal understøtte finansieringen av offentlig sektor, må det skje ved såkalt ”superinnvandring”. Dette begrepet er ment å dekke en person som først innvandrer etter endt utdanning, går direkte inn på arbeidsmarkedet i en 100 prosentstilling og betaler skatt som en danske, unnlater å ta sin familie med og forlater landet igjen før pensjonsalderen.⁶ Dette er klart urealistiske krav, men igjen en klar indikasjon på at det handler om type innvandring et land har. En høykompetent arbeidsinnvandrer ligger tettere opp til definisjonen til en ”superinnvandrer” enn den innvandring som Norge tiltrekker seg.

Konklusjonen er at hvem som innvandrer til Norge, det vil si fra hvilke deler av verden, på hvilket grunnlag og med hvilken ”bagasje”, vil være avgjørende for Norges utvikling både sosialt, verdimessig, rettsikkerhetsmessig og økonomisk. Derfor er det avgjørende at vi i dag og i morgen styrer innvandringspolitikken til det beste for Norges kommende generasjoner, og at vi har et mest mulig realistisk perspektiv.

⁶ Danmarks Nationalbank, Kvartalsoversig 3.kvartal 2008

4 Nordmenn i mindretall i Norge om relativt få år

Fra 1980 til utgangen av 2007, altså på 27 år, har innvandrerbefolkningen i Norge økt med 383 prosent, fra 95 202 personer i 1980 til 459 614 personer i 2007. I samme periode har den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen økt med 1075 prosent, det vil si fra 29 496 personer til 346 594 personer, mens den vestlige innvandringen har økt med 72 prosent (fra 65 706 personer til 113 020 personer). Hva gjelder nettoinnvandringen i perioden, har den økt med 874 prosent, det vil si fra 4 071 personer i 1980 til 39 652 personer i 2007.

Dersom dagens nivå på innvandringen generelt videreføres, så kan nordmenn være i minoritet i Norge før århundreskiftet, og Oslo kan få et flertall innvandrere allerede i 2029.⁷

SSBs befolkningsfremskrivning fra mai 2008 viser at SSB sitt *høyalternativ* på ingen måte er *høyt* sammenliknet med nivået på den innvandring som gjennomsnittlig har vært de siste årene.⁸ Dette kan illustreres med at veksten i innvandrerbefolkningen i Norge i 2007 var på 44 300, som var nok et rekordår for andelen innvandring til Norge, slik de siste årene har vært, mens den gjennomsnittlige årlige veksten i SSBs høyalternativ er 40 735. SSBs høyeste fremskrivingsalternativ opererer dermed med 9 prosent lavere årlig gjennomsnittlig vekst, enn den faktiske veksten i innvandrerbefolkningen i 2007.

SSBs høyalternativ kan dermed være nærmere et middels alternativ, enn et reelt høyalternativ. Vi mener at det er kritikkverdig at landets statistikkbyrå også denne gangen har unnlatt å presentere et reelt høyalternativ.

I tillegg bør det påpekes at SSBs innvandrerbefolkning er avgrenset til personer født i utlandet av to utenlandskfødte foreldre (såkalt førstegenerasjon) og deres barn født i Norge (såkalt andregenerasjon eller etterkommere), mens deres barn er holdt utenfor. Dette er, som påpekt i kap.2.2, ikke uproblematisk.

4.1 Bakgrunn for SSBs nye fremskriving av innvandrerbefolkningen

SSB fikk kritikk for å operere med for lave alternativer i deres forrige fremskrivning, publisert i desember 2005. Den rekordstore innvandringen fra og med 2005 viste raskt at kritikerne fikk rett. Dette illustreres av at den faktiske innvandringen ble langt høyere enn SSB forventet - i sitt *høyeste* alternativ - hvert eneste år fra og med 2005 og frem til i dag.

⁷ Vi presiserer i denne sammenheng at når vi referer til "dagens nivå på innvandringen" er den relatert til hovedtrekkene de siste årene, frem til og med 2007. Inneværende år, 2008, er ikke medregnet, og som nevnt i kap.3.2 forventes den å bli betydeligere høyere enn forutgående år, ikke minst relatert til økningen i antall asylsøkere.

⁸ Befolkningsfremskrivninger 2008-2060, se: <http://www.ssb.no/vis/innvfram/art-2008-05-08-02.html>

SSB forventet for eksempel at innvandrerbefolkningen ville vokse med 19 921 personer i løpet av 2005, mens den faktiske veksten tilsvarte 21 718 personer. I løpet av 2007 anslo SSB en vekst i innvandrerbefolkningen på 23 400 personer, mens den faktiske veksten ble på hele 44 450 personer.⁹ Veksten for 2008 kan imidlertid slå alle tidligere rekorder.

Den rekordstore innvandringen fra 2005 førte dermed til at SSBs forrige fremskrivning raskt ble en fullstendig skivebom. Den faktiske innvandringen viste seg altså å bli høyere enn i alle SSBs fremskrivingsalternativer, basert på lav, middels og høy innvandring. Dette forklarer at høyalternativet ikke kan defineres som høyt, all den tid det år etter år ligger *under* faktisk innvandring. Vi har derfor ventet i spenning på en ny oppdatert og forhåpentligvis mer realistisk fremskrivning fra SSB. Kanskje ville SSB trekke lærdom av erfaringene fra sin forrige fremskriving, og denne gangen presentere et reelt og realistisk høyalternativ?

4.2 Hovedtrekk i SSBs fremskrivning

I SSBs fremskrivning i mai 2008 av innvandrerbefolkningen er vekstanslagene noe oppjustert. Ifølge SSBs høyalternativ vil innvandrerbefolkningen i Norge nær seksdobles, fra om lag 460 000 i dag (per 1. januar 2008) til nær 2,6 millioner i år 2060. Dette må kunne karakteriseres som en formidabel vekst, selv om det "bare" utgjør en forventet vekst på 465 prosent på 52 år. Til sammenligning er veksten fra 1970 til 2007, altså over 37 år, som er det lengst tilgjengelige tidsstrekket hos SSB, på 676 prosent.

Flertallet i innvandrerbefolkningen kommer fra ikke-vestlige land, kun én av fire har bakgrunn fra vestlige land. Ved inngangen av året utgjorde ikke-vestlige innvandrere 7,3 prosent av folketallet i Norge, og vestlige 2,4 prosent. Høyest andel innvandrere var det i Oslo, hvor 25 prosent av innbyggerne tilhørte innvandrerbefolkningen. Det er også Oslo som hadde flest ikke-vestlige innvandrere som andel av det totale folketallet (21 prosent) fulgt av Drammen med 17 prosent.

SSB forventer at personer med landbakgrunn fra Afrika, Asia (inkludert Tyrkia) og Latin-Amerika vil utgjøre de klart største innvandrergruppene også i fremtiden. Det anslås at personer fra disse landområdene vil utgjøre i overkant av 50 prosent av den totale innvandrerbefolkningen i 2060.

To hovedvariabler

Det er generelt kun to hovedvariabler i fremskrivninger av innvandrerbefolkningen: forventet nettoinnvandring (differansen mellom antallet som innvandrer og antallet som utvandrer i løpet av et kalenderår) og forventet fødselsrate blant innvandrerbefolkningen. Dette tilsier at

⁹ Se tabell hos SSB: Folkemengde 1. januar 2007 og 2008 og endringene i 2007, etter innvandringskategori og landbakgrunn, <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/tab-2008-04-29-01.html>

skal disse variablene justeres, må justeringene skje ut fra *innvandrerbefolkningens størrelse*, som altså har vært rekordstor de siste årene.

SSB har lagt følgende forutsetninger til grunn for sin fremskrivning i høyalternativet (heretter omtalt som alternativ H):

Nettoinnvandringen stiger kortvarig til en topp på 48 000 i 2010, for deretter å avta til 39 000 i 2020 og 32 000 fra 2040 frem til 2060. Til sammenlikning var nettoinnvandringen til Norge i løpet av 2007 på 39 652 personer, som igjen var om lag 16 000 personer flere enn nettoinnvandringen for 2006 (som lød på 23 723 personer). SSB legger dermed opp til en lavere gjennomsnittlig årlig nettoinnvandring i sitt høyeste fremskrivningsalternativ, enn hva som var den faktisk observerte nettoinnvandringen til Norge i løpet av 2007.

I SSB sine lavere alternativer, alternativ M (middels) og alternativ L (lav), legger SSB opp til en vekst i innvandrerbefolkningen som er langt lavere enn nivået på dagens innvandring til Norge. I alternativ M og L forventes det en årlig nettoinnvandring på henholdsvis 20 000 og 10 000 fra og med 2040, altså henholdsvis halvparten og fjerdeparten av dagens nettoinnvandring.

I tillegg til nettoinnvandringen er nivået på innvandrerbefolkningen i fremtiden også avhengig av forventede fremtidige fødselsrater. I sine fremskrivningsalternativer legger SSB til grunn at fruktbarheten til innvandrerbefolkningen vil falle til under dagens nivå i samtlige fremskrivningsalternativer - inkludert alternativ H. SSB legger seg dermed også på et lavere nivå enn dagens observerte nivå for fødselsrater.

Vi anser SSBs alternativer M og L som lite realistiske med mindre dagens politikk på innvandringsfeltet legges radikalt om. Samtidig synes vi det mest interessante er å betrakte de fremtidige konsekvensene av dagens nivå på innvandringen til Norge. Selv om alternativ H tilsvarer en årlig vekst i innvandringsbefolkningen som er lavere enn den reelle veksten i innvandrerbefolkningen siste år, er det dette alternativet som ligger nærmest dagens innvandring i Norge. Derfor vil vi i det følgende ha hovedfokus på SSBs alternativ H.

4.3 Opererer SSB fortsatt med for lave alternativer?

Som nevnt er det dessverre nok engang en rekke svakheter ved SSBs nye fremskrivning av innvandrerbefolkningen. Vi stiller spesielt spørsmålstegn ved følgende forhold knyttet til SSBs alternativ H:

- Hvorfor er den forventede årlige veksten i både nettoinnvandring, fødselsrater, og dermed også årlig vekst i innvandrerbefolkningen, satt på et nivå som er *lavere* enn dagens faktisk observerte nivå, som også har holdt seg rekordstor de siste årene? Da minner vi om at dette er et alternativ som skal betraktes som høyt. Hvor realistisk er

dette i en fremskrivningsperiode på 52 år (til 2060)? Kunne det være mer rimelig å anta et høyere nivå på sikt enn dagens nettoinnvandring i alternativ H, slik som det faktisk ble gjort i SSBs fremskrivning fra 2005?¹⁰

- Hvorfor er SSB tilsynelatende langt rausere i sitt alternativ H i den *generelle fremskriving* av Norges befolkning totalt, enn i fremskrivningen av *innvandrerbefolkningen*? For den generelle fremskrivningen av Norges befolkning settes for eksempel både fødselsrate og levealder klart *høyere* enn observert situasjon i dag. Fødselsraten settes til 2,05 (dagens nivå er 1,9), mens levealder forventes å stige rimelig dramatisk - med hele 10 år for menn og kvinner frem mot 2060. Hva er SSBs forklaringer på denne forskjellen?
- Hvor realistisk er det med en *innvandringstopp* allerede om to år, i 2010, og deretter et markant *fall* i nettoinnvandringen i en fremskrivningsperiode på totalt 52 år? Kan det ikke være større sannsynlighet for at det kommer en topp i innvandringen senere i perioden, når innvandringsbefolkningen er opptil fem ganger større enn i 2010?
- SSB forventer en *markant reduksjon* i innvandringen fra tidligere Øst-Europa fra og med 2010. Dette fordi SSB forventer en lavere økonomisk vekst, samtidig som de sammenlikner atferden til denne gruppen med innvandrere fra Sverige. Men uansett lavkonjunktur, som vi i skrivende stund er på full fart inn i, hvor realistisk er dette sett i lys av at levestandard og velferdsordninger er langt bedre i Norge enn hjemlandet, samtidig som EU etter hvert også utvides med flere land fra Øst-Europa? Og hvor realistisk er det å sammenlikne denne gruppen med svensker?
- SSBs avgrensning av innvandrerbefolkningen i fremskrivningen omfatter personer som er født i utlandet av to utenlandskfødte foreldre og deres barn født i Norge, altså første- og andregenerasjon (etterkommere).¹¹ Etterkommernes barn faller dermed helt utenfor innvandrerbefolkningen. Som vist i kap.2.2 er dette ikke uproblematisk, for selv om de er en liten gruppe i dag vil disse gruppene frem mot 2060 vokse betydelig. SSB bør etter også lage en fremskrivning hvor både tredje- og fjerdegenerasjonsgruppene er inkludert (med alle sine ”svakheter”). Dersom disse gruppene inkluderes vil innvandrerbefolkningen bli klart større enn i SSBs fremskrivningsalternativer, men mer vesentlig er at det kan gjøre Norge bedre rustet til realistisk planlegging ut fra befolkningens sammensetning og størrelse.

På bakgrunn av overnevnte forhold mener vi at SSBs alternativ H heller ikke denne gangen kan betraktes som et *reelt* høyalternativ. Etter vår vurdering er det et rimelig krav at et

¹⁰ Spørsmålet synes enda mer berettiget relatert til at 2008 synes å slå nok en innvandringsrekord til Norge.

¹¹ Vi gjør oppmerksom på at i forhold til de nye definisjonene til SSB som skal gjelde fremover, se kap2.3, vil også andregenerasjon/etterkommerne falle utenfor definisjonen av innvandrerbefolkningen. Den vil da bare gjelde de som faktisk har ”vandret inn”.

høyalternativ i en fremskrivning var basert på et høyere nivå enn dagens observerte tilstand på området.

Ut fra dette kan SSBs alternativ H være mer å betrakte som et middels alternativ. SSB stiller seg dermed i samme situasjon som ved forrige fremskrivning, og samme kritikk kan rettes mot denne fremskrivningen. Kritikken som ble rettet på dette punktet etter fremskrivningen i 2005, ikke minst relatert til det faktum at virkeligheten raskt viste at SSBs høyalternativ var altfor lavt, gjør at det er ekstra kritikkverdig at SSB også denne gangen presenterer et høyalternativ som virker usannsynlig lavt.

I en slik kontekst kan en spørre hvorfor SSB på nytt ser ut til å presentere alternativer som virker urimelig lave? Men la oss uansett gripe fatt i SSBs alternativ H, og bryte dette ned på regionalt nivå – nemlig Oslo.

4.4 SSBs alternativ H og resultatet for Oslo

SSBs fremskrivning av innvandrerbefolkningen inneholder ikke regionale tall, da i motsetning til SSBs generelle befolkningsfremskrivning, hvilket er interessant i seg selv. Dermed sier frem-skrivningen heller ingen ting om antatt fremtidig innvandrerbefolkning i for eksempel en innvandringspresset by som Oslo.

Det er fullt mulig å benytte SSBs fremskrivningsalternativer som modell for fremskriving av forventet innvandrerbefolkning i hovedstaden de kommende tiårene. Vår oppfatning er at ideelt sett burde SSB, som det sentrale fagorganet på området, selv ha gjort dette. Men på bakgrunn av at SSB har valgt å ikke gjøre en slik fremskriving, samt det vi oppfatter som de faglige manglene i SSBs fremskrivninger, og ikke minst viktigheten av dette temaet for det norske samfunnet, vil vi her selv beregne hvor stor innvandrerbefolkningen blir i Oslo frem mot år 2060, i Norge frem mot år 2100, og i Sverige frem mot år 2060. Dette gjør vi ved å legge til grunn den samme årlige prosentvise veksttaket i innvandrerbefolkningen i Oslo, Norge og Sverige, som i SSBs eget alternativ H fra mai i år.

Det betyr at vi legger til grunn at innvandrerbefolkningen vil ha følgende fremtidige prosentvise vekst fra og med 1. januar 2008:

- 22 prosent vekst frem mot 2010
- 130 prosent vekst i 2020
- 224 prosent vekst i 2030
- 308 prosent vekst i 2040
- 387 prosent vekst i 2050
- 461 prosent vekst frem mot 2060

I tillegg antar vi her implisitt at veksttakten i innvandrerbefolkningen blir den samme som legges til grunn i landet for øvrig i SSBs alternativ H.

Vi legger også til grunn en antagelse om at flyttingen mellom fylker i Norge vil være konstant.

I tillegg antar vi at den norske befolkningen i Oslo vil være omtrent konstant i størrelse i fremtiden. Det er meget sannsynlig at den fremtidige befolkningen med norsk bakgrunn ikke kommer til å bli større enn i dag, fordi fødselsraten i Oslo er klart under reproduksjonsnivå, samtidig som tidligere SSB-studier har vist at omtrent 100 prosent av veksten i Oslo sin befolkning de siste 10 årene skyldes innvandring alene.¹²

I følge SSBs befolkningsstatistikk var det per 1. januar 2008 i alt 560 484 personer bosatt i Oslo. Blant disse tilhørte 139 878 innvandrerbefolkningen, altså første- og andregenerasjon (etterkommere), mens 420 606 hadde norsk bakgrunn eller var ”uten innvandringsbakgrunn” (inkludert de med en norsk forelder, barn av andregenerasjon og adopterte).

Med den samme veksttakten i innvandrebevolknningen i Oslo som i SSBs høyalternativ, så vil innvandrerbefolkningen i hovedstaden da utgjøre følgende:

År	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Innvandrerbefolkning i Oslo	169.888	321.428	452.780	570.797	666.659	784.580
Befolkning uten innvandrerbakgrunn i Oslo	420.606	420.606	420.606	420.606	420.606	420.606
Prosentandel innvandrerbefolkning i Oslo	29 %	43 %	52 %	58 %	61 %	65 %

Tabell 1: Fremskrivning av innvandrerbefolkningen i Oslo 2010-2060 etter SSBs alternativ H

Per 1. januar 2008 utgjorde innvandrerbefolkningen om lag 25 prosent av befolkningen i Oslo. Dersom vi legger til grunn den samme veksttakt som i SSBs alternativ H, viser tabell 1 at Oslo kan ha flertall innvandrere fra og med år 2029, altså i løpet av drøyt 20 år. Da er som tidligere nevnt ikke barn av andregenerasjon medregnet, uavhengig av om disse får barn i såkalte henteekteskap. Dersom vi legger til grunn den samme prosentvise vekst som i SSBs alternativ M (altså mellomalternativet), vil innvandrere være i flertall i Oslo i 2039.

4.5 Videreføring av SSBs alternativ H for Norge frem til 2100

Hva er resultatet hvis den samme årlige veksttakten som i SSBs høyalternativ videreføres for Norge frem mot år 2100?

¹² Samfunnspeilet 4/2006, Svein Blom: ”Befolkningsutviklingen i Oslo i årene 1998-2003: Flere innvandrere, færre nordmenn”

I det følgende legger vi til grunn disse forutsetninger: Befolkningen uten innvandrerbakgrunn vil utvikle seg omtrent konstant og ha samme størrelse i 2100 som i dag. Vår beregning er dermed forsiktig, på bakgrunn av at fødselsraten i den norske befolkningen er lavere enn reproduksjonsraten (1,9 barn per kvinne i 2007, mot 2,06 for å ha en konstant utvikling). Det er således sannsynlig at den norske befolkningen blir noe mindre ved århundreskiftet enn i dag, gitt at dagens lave fødselsrater videreføres.

Videre så legger vi til grunn at den årlige prosentvise veksten i SSBs alternativ H videreføres fra 2060 - 2100, på det samme prosentvise nivået som i 2060. Dette betyr at vi legger til grunn en årlig prosentvis vekst på 1,3 prosent i innvandrerbefolkningen fra 2060 til 2100. Dette kan kanskje karakteriseres som en moderat årlig vekstrate, sett i lys av at dette er den laveste årlige vekstraten som SSB selv opererer med i sitt høyalternativ, samt at veksten i innvandrerbefolkningen i Norge i løpet av 2007 var på over 10 prosent.

År	2010	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Innvandrerbefolkning	558	1056	1488	1875	2240	2578	2933	3338	3798	4321
Befolkning uten innvandrerbakgrunn	4278	4278	4278	4278	4278	4278	4278	4278	4278	4278
Prosentandel innvandrerbefolkning	12 %	20 %	26 %	30 %	34 %	38 %	41 %	44 %	47 %	50 %

Tabell 2: Fremskrivning av innvandrerbefolkningen i Norge 2010 - 2100 etter SSBs alternativ H. I tusen.

Per 1. januar 2008 utgjorde innvandrerbefolkningen i Norge om lag 10 prosent av befolkningen. Resultatene i tabell 2 ovenfor viser at dersom vi legger til grunn den samme årlige veksten i innvandrerbefolkningen fra 2060 til 2100 som i SSBs alternativ H, kan det bli flertall innvandrere i Norge i år 2100.

4.6 SSBs alternativ H vurdert opp mot i Sverige

For å tydeliggjøre konsekvensene av dagens innvandring ønsker vi å benytte samme fremskrivningsmodell som i SSBs alternativ H for Sverige. Dette er relevant fordi Sverige har den største innvandringsbefolkningen i Norden (17,3 prosent av befolkningen har innvandrerbakgrunn), samtidig som det svenske statistikkbyrået (SCB) ikke har gjennomført en tilsvarende fremskrivning av innvandrerbefolkningen som SSB i Norge.

Per 1. januar 2008 var det i følge SCB 1,59 millioner innvandrere i Sverige i henhold til SSBs definisjon (første- og andregenerasjon/etterkommere). Totalt var Sveriges befolkning på 9,18 millioner innbyggere, hvorav 7,59 millioner personer var uten innvandrerbakgrunn.

År	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Innvandrer- befolkning i Sverige	1934	3659	5154	6498	7761	8932
Befolkning uten innvandrerbakgrunn i Sverige	7591	7591	7591	7591	7591	7591
Prosentandel innvandrerbefolkning i Sverige	20 %	33 %	40 %	46 %	51 %	54 %

Tabell 3. Fremskrivning av innvandrerbefolkningen i Sverige 2010 - 2060 etter SSBs alternativ H. I tusen.

Dersom vil legger til grunn den samme prosentvise veksten som i SSBs alternativ H, vil det være flertall innvandrere i Sverige i år 2049, altså om drøyt 40 år. Det bør her bemerkes at Sverige har hatt en lavere nettoinnvandring enn Norge de siste årene. Nettoinnvandringen til Sverige var 54 000 i 2007, mens tilsvarende tall for Norge, som har omtrent halvparten så stor befolkning, var 39 600. Like fullt vurderer vi fremskrivningen ovenfor som en rimelig realistisk fremskrivning av konsekvensene av dagens innvandringspolitikk i Sverige, i hvert fall dersom etterkommernes barn også inkluderes (statistisk sett) i innvandrerbefolkningen.

At Sverige ikke har gjennomført en lignende fremskrivning av befolkningen, inkludert innvandrerbefolkningen, betyr ikke at det ikke er gjort fremskrivninger. Men SCB framskriver kun antall utenlandsfødte, altså førstegenerasjon innvandrere, frem mot 2050. SCB inkluderer ikke andregenerasjon, slik som antakelig heller ikke SSB vil gjøre fremover, jf. ny språkbruk fra SSB i kap.2. I SCBs fremskrivning øker ”innvandrerbefolkningen” (født utenlands, altså førstegenerasjonsinnvandrere) fra 1,277 millioner i 2007 (13,4 % av befolkningen) til 1,714 millioner i 2050 (16,5 % av befolkningen).¹³ Etter vår oppfatning kan en slik framskrivning ikke defineres som særlig reell.

4.7 Mulige konsekvenser

Dette viser at dagens innvandringspolitikk kan få omveltende samfunnskonsekvenser i nær fremtid for Oslo (og andre innvandrer-tette byer som Drammen), og for Norge på noe lengre sikt. Vi kan peke på flere aktuelle forhold:

- I 2006 utgjorde ikke-vestlige innvandrere 19,6 prosent av Oslos befolkning. I overkant av 46 prosent av mottakere av sosialhjelp var ikke-vestlige, mens hele 55 prosent av sosialbudsjettet gikk til denne gruppen.¹⁴
- Trygdeutbetalinger kan øke dramatisk. Forskning ved Frisch-senteret ved Universitetet i Oslo viser at i 1997 var bare halvparten av dem som kom fra India,

¹³ SCB Sveriges framtida befolkning 2008-2050. Serie Befolkning 2007 – BE 18 SM 0801. Publisert 29. mai 2008.

¹⁴ Oslo-speilet nr. 3-4 juni 2006.

Marokko, Pakistan og Tyrkia i perioden 1971 – 1975 fortsatt i arbeid. Særlig hyppig henting av nye ektefeller har ført til lav yrkesdeltakelse og høyt trygdeforbruk. Trygdeforbruket blant sentrale grupper øker over tid, ifølge Frisch-senteret. Blant marokkanere, pakistanere og tyrkere i alderen 55 – 59 år, ligger prosenten uføretrygdede på henholdsvis 67 prosent, 45 prosent og 55 prosent. En undersøkelse viser at etter lengre botid i Norge, passerer ikke-vestlige innvandrere – som stort sett er kommet gjennom giftermål – flyktninger i trygdeforbruk. Etter fem år i Norge mottar 36 prosent av ikke-vestlige innvandrere en eller annen form for trygd.¹⁵

- Yrkesdeltakelsen hos kvinner i sentrale ikke-vestlige grupper er foruroligende lav. Eksempelvis er åtte av ti pakistanske kvinner utenfor arbeidsmarkedet. Blant somaliske og irakiske kvinner er tallene henholdsvis syv av ti.¹⁶ Nye tall fra SSB viser også at blant kvinnelige ikke-vestlige etterkommerne synker yrkesdeltakelsen betydelig etter fylte 25 år.¹⁷
- En annen bekymringsfull pekepinn på økonomiske (og sosiale) konsekvenser i nær fremtid er innvandrerungdoms situasjon i skolen. Tre av ti elever med innvandrerbakgrunn avbryter videregående skole, mot 18 prosent i den totale elevmassen, mens 44 prosent klarer å fullføre studiene innenfor normert tid, mot 57 prosent blant alle elevene. Videre er det nesten dobbelt så mange med innvandrerbakgrunn enn i den totale elevmassen som fullfører videregående skole uten å ha oppnådd formell kompetanse.¹⁸
- Hva innvandringens kostnader er for Norges vedkommende finnes det ingen oversikt over. I dag stipuleres innvandringens årlige kostnader i Danmark og Sverige til i størrelsesorden 30 – 50 milliarder kroner. Det er liten grunn til å anta at forholdet i Norge er særlig annerledes, samt at utgiftene vil øke i takt med høy innvandring.¹⁹
- Utviklingen i voldskriminaliteten har vært svært foruroligende de siste årene. Oslo politidistrikt sine rapporter om voldtekter i Oslo viser at innvandrere er sterkt overrepresenterte som gjerningsmann i Norge. Følgende er sitat fra Oslo politidistrikt sin rapport:

”Personer med annen landbakgrunn enn norsk blir stadig mer overrepresentert blant gjerningspersoner i de anmeldte voldtektene, sett i forhold til befolkningssammensetningen i Oslo. I 2007 hadde gjerningspersonen i 72,8 % av forholdene en annen bakgrunn enn norsk. Det tilsvarende tallet i 2004 var 63,2 %, mens det i 2001 var 53 %.” (2008:19, Oslo politidistrikt)

Rapporten viser dermed at det for alle de tre årene Oslo politidistrikt har gjennomført

¹⁵ Undersøkelsene er referert fra Aftenposten, 2. november 2004, og 4. september 2005.

¹⁶ FAFO 2007.

¹⁷ ”Innvandrerungdom og etterkommere i arbeid og utdanning” (SSB 2008).

¹⁸ SSB, 20. september 2007.

¹⁹ Danmark: Berlingske Tidende den 28. januar 2005: “Topøkonom: Dårlig integration vil koste milliarder”, Sverige: 2003-tall, økonomiprofessor Bo Södersten.

undersøkelser av voldtektsmenn sin landbakgrunn, har innvandrere vært sterkt overrepresentert. I tillegg har det vært en klar tendens til at de har blitt enda sterkere overrepresentert de siste årene. Videre viser rapporten at hele 62 prosent av voldtektsmennene i Oslo i 2007 hadde landbakgrunn fra Afrika eller Asia. Dokumentasjonen for innvandreres overrepresentasjon innen voldskriminalitet generelt, er så tydelig at også Politidirektoratet poengterte dette i sin rapport, til tross for at politidirektør Killengreen påpekte at hun ikke likte at dette stod i rapporten.²⁰ I rapporten står det blant annet følgende:

”Ikke-vestlige innvandrere er særlig overrepresentert når det gjelder vold og seksuallovbrudd.” (2008:14).

- Med fortsatt høy innvandring, kan Norge komme til å oppleve det samme som andre europeiske land, som eksempelvis Storbritannia. Samtidig som 710 000 innvandrere kom til Storbritannia i 2007, valgte mer 200 000 etniske briter å forlate landet.²¹ De fleste som drar, er høykvalifiserte arbeidere som har større tro på fremtiden i Canada eller USA. Undersøkelser viser at deres motiver for å forlate sitt hjemland har en fellesnevner: hverdagslivet i Storbritannia oppleves mange steder som svært konfliktfylt. Lokalsamfunnene fragmenteres av etniske motsetninger og lovløshet.²² Dette indikerer for Norges vedkommende at den demografiske utviklingen i retning av at nordmenn blir i minoritet, vil gå enda raskere, særlig i storbyer som Oslo og Drammen. Vi ser allerede tendensen i dag i innvandrertette bydeler. Oslostatistikken avdekker at i bydeler som eksempelvis Groruddalen og Søndre Nordstrand er hovedinntrykket en sterk netto utflytting av personer med norsk bakgrunn og en tilsvarende sterk netto innflytting av personer med ikke-vestlig bakgrunn.²³

5 Ja, og så?

At Norge innen et gitt tidsperspektiv kan ha en majoritet av innvandrere, er ikke ensbetydende med at det er et problem. Spørsmålet er om det er en ønsket og villet politisk utvikling, og i hvilken grad den norske befolkningen mener den får påvirke en slik utvikling.

I våre beregninger kan Oslo ha overvekt av innvandrere fra 2029 og Norge senest i 2100. Dette innbefatter alle innvandrere, altså både de som kan karakteriseres som ikke-vestlige og vestlige, samtidig som prognosene viser at det vil være en overvekt av ikke-vestlige innvandrere.

²⁰ Politidirektoratet: ”Politiet mot 2020. Bemannings- og kompetansebehov i politiet”, 2008

²¹ Tall fra Home Office, referert i The Sun, 21 mars 2008.

²² The Telegraph, 26. februar 2008.

²³ Oslostatistikken, Notatserien nr.1, 2008.

Som påpekt i dette notatet er det ikke uvesentlig hvilken type innvandrere som kommer til Norge. Den danske nasjonalbank sin såkalte ”superinnvandrer” er som de selv påpeker urealistisk, samtidig som de fastslår at det faktisk er den eneste innvandringstypen som kan betegnes som lønnsom eller økonomisk bærekraftig. Norge tiltrekker seg i liten grad høykompetente innvandrere, som igjen kan ses i sammenheng med våre velferdsordninger.

Noen ynder å vise til USA som et bevis på den velfungerende ”smeltedigel”, ikke minst eksemplifisert til somalieres vellykkede integrering i USA, da i betydningen at de er mer delaktige i arbeidsmarkedet. Svaret synes nærliggende, nemlig at USA ikke har de velferdsordninger vi har i Norge.

Er det således fornuftig å stille følgende spørsmål:

Må vi si fra oss en rekke velferdsordninger for å kunne videreføre dagens innvandringspolitikk? Vil en mindre raus velferdsordning få flere innvandrere til å ta del i det norske samfunnet, først og fremst ved økt yrkesdeltakelse?

5.1 Antall og umoral

HRS vil anta at langt de fleste innser at det er en sammenheng mellom andelen innvandrere, type innvandrere og integrering. Men ikke alle vil uttale seg om temaet som er blitt et politisk betent område, på samme måte som de fleste er lite villig til å gå substansielt inn i en debatt om innvandringens kostnader versus hva det norske samfunnet får tilbake. Perspektivet betraktes av flere som ”umoralsk”. Det umoralske tar ulike former: Ofte blir innvandrere til Norge omtalt som flyktninger, altså personer som flykter fra krig og nød, og som ikke har en verdig fremtid hvis ikke et land som Norge gir dem opphold. Vi oppfattes som umenneskelig og viser ingen nestekjærlighet ved å avvise dem. Men denne forestillingen har lite med fakta å gjøre: Langt de fleste som kommer til Norge har ikke flyktningstatus. Norges overføringsflyktningkvote er for tiden på om lag 1 500 i året, og dette er personer som har et reelt beskyttelsesbehov. Asylsøkere, som debatten har gått høyt om den siste tiden knyttet til en formidabel økning inneværende år, rommer ”alt og alle”. Man vet ikke hvilket eventuelt beskyttelsesbehov den enkelte har før de har fått vurdert sin søknad. En slik søknadsbehandling er langt fra enkel, da flere enn ni av ti asylsøkere som kommer til Norge ikke har identitetspapirer. Mange av asylsøkerne er ikke reelle asylanter, de søker seg et økonomisk bedre liv i Norge for seg og sin familie. Da inntreffer gjerne den neste moralske floken: Å avvise mennesker til tross for at de ikke har et reelt beskyttelsesbehov, er ikke legitimt. Det heter at Norge har behov for alle de hender vi kan få. Et slikt argument vil altså knapt være valid hvis disse personene faktisk er yrkesaktive. Det er her det ”unevnelige” kommer inn: Mange innvandrere i Norge er forbrukere (klienter), ikke produsenter. Samtidig vil langt de fleste av de som får opphold i Norge søke familiegjening, typisk med kone og barn.

Det kan være at Norge ”har råd til dette”, som en politiker nylig kommenterte til HRS. Spørsmålet er om Norge vil ha råd til dette i fremtiden?

Svaret på dette vil henge sammen med særlig to faktorer: innvandreres deltakelse på arbeidsmarkedet og andelen (og type) innvandrere som fortsatt vil komme til Norge i fremtiden. Samtidig er det ikke bare et økonomisk spørsmål, det har også verdimeslige konsekvenser.

5.2 Verdier og tillit

Det norske samfunnets verdigrunnlag er bygget nøysomt opp gjennom over tusen år. Nettopp de frihetsverdiene som Norge i dag er tuftet på, som likestilling mellom kjønn, likeverd mellom mennesker, religiøse frihet, ytringsfrihet og organisasjonsfrihet, er verdier som har frembrakt det gode samfunnet Norge er blitt. Vi har en omsorgsfull velferdsstat og et åpent og tillitsfullt sekulært demokrati som ivaretar individenes behov, rettigheter og muligheter. I moderne tid har særlig fellesskapsfølelsen borgerne imellom vokst seg sterk, som igjen er en forutsetning for tillit borgerne imellom og ikke minst: tillit til at de politiske og offentlige institusjonene ivaretar pålagte funksjoner. I en global målestokk finnes det knapt samfunn som kan tilby borgerne bedre levekår og muligheter for selvrealisering på menneskelig sett sentrale nivå. Derfor er Norge et så attraktivt land å søke seg til.

I dysfunksjonelle stater i typisk Afrika og Asia som produserer utvandring, er nettopp frihetsverdier langt på vei fraværende. Kvinner er underordnet menn, stammer og klaner rangeres verdimeslig, religiøs tvang og mangel på ytringsfrihet preger ofte folks sinnelag. Mistillit, ikke tillit borgerne imellom, er fremtredende, noe ikke minst høy korrupsjon er et bevis på. Umenneskelig tradisjoner og praksiser har fått leve urørte i århundre. Disse verdiene og praksisene er så rotfestet at de langt fra parkeres når man kommer til et land som Norge. Innsiget av verdier som er på kollisjonskurs med sentrale frihetsverdier, har således blitt mer og mer synlig de siste årene. Presset på frihetsverdier og det brede folkelige fellesskapet basert på tillit, er i økende grad merkbart.

Spørsmålet vi mener må stilles er om en videreføring av dagens innvandring på sikt vil føre til en oppsplitting av samfunnet vårt, der den enkeltes etniske og religiøse bakgrunn langt på vei vil definere hvilke rettigheter, plikter og muligheter man vil ha. Smuldrer tilliten borgerne imellom, vil dette også føre til mistillit til offentlige og politiske institusjoner og et generelt høyere konfliktnivå grupper imellom. Allerede i dag i Oslo ser vi eksempelvis at mangel på samspill borgere imellom på tvers av kultur og etnisitet, fører til endret bosettingsmønster. I sentrale innvandrertette bydeler flytter stadig flere innvandrere inn, og nordmenn flytter i økende grad ut. Fortsetter denne trenden, hvilket er sannsynlig gitt dagens brede politiske konsensus om selve innvandringspolitikken, vil vi få egne ”byer i byen”, slik man ser i andre større europeiske byer som Berlin, Bradford, Århus, Stockholm og Malmö. De nye ”byene” er nærmest en kopi på de fleste områder av opprinnelseskulturens verdier og normer. Disse nye

”byene” er ikke økonomisk bærekraftige grunnet lav arbeidsdeltakelse og høyt trygdeforbruk. Fra vårt ståsted er det vel så bekymringsfullt at de nye ”byene” preges av mangel på frihetsverdier. Konformitetspresset er høyt, det er etablert en såkalt ”æreskultur” basert på frykt- og kontrollmekanismer, som eksempelvis gir politiet store utfordringer i forhold til å få vitner i grove voldskriminalitetssaker (se kapitlet ”Europa rundt”, i Hege Storhaugs bok *Men størst av alt er friheten. Om innvandrings konsekvenser*).

Noen vil ”svare” på overnevnte ved å hevde at det ikke eksisterer noen genuint norsk, at det norske er under konstant utvikling, at frihetsverdiene ikke er noe særegent norsk osv. Det er HRS langt på vei enig i, men vi mener samtidig at det er en skyggedebatt. Innvandrere i Norge som ønsker å ta fullverdig del i det norske samfunnet vil langt de fleste ønske velkommen, samtidig som mange vil avvise særkrav som man finner i konflikt med grunnleggende verdier i vårt samfunn. Til dette vil vi påpeke at Norge så å si i all tid har hatt innvandrere, men økt innvandringspress siste 30 – 40 år sammen med en svært høy økning av ikke-vestlige innvandringsgrupper, har også ført til en befolkningssammensetting som byr på utfordringer.

5.3 Særkrav og muslimer i særstilling

Her kommer det neste ”unevnelige”: muslimer som skiller seg radikalt ut blant våre innvandrere. Selvsagt ikke ”alle muslimer”, på samme måte som ikke ”alle ikke-vestlige innvandrere”, men det synes uansett ikke å være noen gruppe som stiller flere særkrav, og som skaper mer debatt, enn muslimer. Det kan eksempelvis være krav om halalslaktet mat (en slaktemetode som mange vil definere som dyreplageri), krav om kjønnssegregering for eksempel i svømmeundervisning, aksept for tradisjonen med arrangerte ekteskap, aksept for tildekking av jenter og kvinner. Sistnevnte er ikke minst blusset opp på grunn av den pågående debatten om hijab skal tillates som del av politiuniformen. Men enda mer oppsiktsvekkende er at det stilles overordnede krav, som for eksempel at ytringsfriheten må begrenses, da gjerne for at religion skal ”beskyttes”. Det foregår nå en høylytt internasjonal debatt relatert til FNs menneskerettighetsråd. I april 2009 skal FNs menneskerettighetsråd avholde den såkalte Durban II-konferansen. Denne konferansen skal følge opp den skandaleomsuste ”Verdenskonferanse mot rasisme, rasediskriminering, fremmedhat og relatert intoleranse” som i 2001 ble arrangert av rådet i den sydafrikanske byen Durban. Den største internasjonale paraplyorganisasjonen for den muslimske verden, kalt The Organization of the Islamic Conference (OIC), har langt på vei kuppet FNs menneskerettighetsråd, på samme måte som de har kuppet komiteen som er nedsatt for å utarbeide en erklæring som skal være sluttdokumentet fra konferansen. I utkastet til erklæringen foreslås det at kritikk av religion skal defineres som menneskerettighetsbrudd, ikke minst ut fra at OIC hevder at stadig flere muslimer i Europa krenkes og utsettes for ”islamofobi”. Den danske avisen Jyllands-Postens publisering av Muhammed-karikaturene benyttes til å underbygge komiteens argument for å begrense ytringsfriheten. Komiteen, som har Cuba, Iran, Pakistan og Libya i nøkkelroller, mener videre at de vestlige landenes anti-terrorlovgivning ene og alene er et

resultat av rasisme. Flere land vurderer å boikotte konferansen, deriblant Danmark, USA og Israel, mens Canada allerede har gitt beskjed om at de boikotter.

Det er vår oppfatning at det i hovedsak er muslimer som markerer seg selv sterkt i det offentlige rommet, og da ut fra at de er *muslimer*, og slik sett presser religion inn på den offentlige agendaen. For eksempel er det ofte at ulike avisinnlegg fra personer med innvandrerbakgrunn starter med å referere til ”innvandrere”, for så på et tidspunkt å omtale de samme som ”muslimer”. Men det er altså ikke slik at det å være innvandrere er synonymt med å være muslim.

Ikke sjeldent avvises kritikk av muslimske særkrav med at man er ”islamofob” eller at man går rundt og ”frykter muslimer”, at de er noe farlig, ja, som om de er født terrorist eller selvmordsbomber. Slike påstander tjener mer som beskyldninger for at kritikk ikke skal kunne fremsettes, og har lite med kjernen i problemet å gjøre. Kjernen i problemet er muslimer som tilkjennegir et verdisett som mange ikke mener er forenelig med verdier man ønsker videreført i Norge. For eksempel reagerer mange på at Islamsk Råd Norge (paraplyorganisasjon for muslimske trossamfunn) ikke klarer å ta avstand for dødsstraff for homofile i Iran. I andre land er det gått enda lengre: I Storbritannia er det nylig opprettet fem shariadomstoler, disse skal særlig behandle saker som omhandler muslimers skilsmisse, hustruvold, barnefordeling og arv. Dette er et langt skritt på veien til en segregert stat og ulik rettssikkerhet for mennesker – på basis av religion.

At man stiller spørsmål ved muslimers særkrav i det norske samfunnet er ikke ensbetydende med at man ønsker å stoppe den muslimske innvandringen, på samme måte som å stille spørsmål ved andelen innvandrere og type innvandring ikke innebærer at en vil ha innvandringsstopp. HRS mener tvert om at dette er særdeles viktige spørsmål, fordi det handler om hvilket samfunn vi vil ha og i hvilken grad vi kan styre utviklingen. Ikke minst får HRS støtte for en slik tankegang nettopp gjennom flyktninger fra den muslimske verden i Norge, som hevder at de er bekymret for fremtiden. De forteller at de er begynt å møte den ufriheten i Norge som de selv har flyktet fra.

5.4 Demokratisk legitimitet?

En tilsvarende innvandring som vi dag opplever i Norge og store deler av Vest-Europa er helt unik i europeisk historie. Hvorfor er ikke denne radikale samfunnsomveltningen i større grad problematisert og diskutert av politisk lederskap? Det finnes vel knapt noe samfunnsområde hvor endringen kan bli så dramatiske og irreversible som på innvandrings- og integreringsområde. Et eventuelt norsk EU-medlemskap vil kanskje ha marginal effekt på Norge, sammenliknet med konsekvensene av dagens innvandring. Men mens EU-saken har blitt lagt frem for det norske folk til folkeavstemning to ganger, så blir ikke innvandringen lagt frem for folket til avgjørelse. Vi mener det er et betimelige å spørre: Hva er den demokratiske legitimiteten til dagens innvandringspolitikk?

I denne sammenheng er SSB viktig, nettopp fordi deres statistikker og analyser er et sentralt beslutningsgrunnlag for politikerne.

At vi kritiserer SSB i dette notatet for å ha et for et urealistisk lavt alternativ knyttet til sitt høyalternativ for fremtidig innvandring, henger for øvrig også sammen med andre analyser og vurderinger som SSB leverer på innvandrings- og integreringsområdet. Det overordnede perspektivet til SSB på dette feltet er at ”det går seg til”. Tiden er sentral, i den betydning at SSB synes å mene at jo lengre botid i Norge, jo mer ”lik oss”. Men det er flere faktorer som taler mot dette, noe også flere erfarer i det daglige liv, samtidig med at SSB unnlater å komme med en rekke statistikker som kunne formidle kunnskap om ulike innvandrergrupper. To slike statistikker er hvem som mottar hvilke trygdeordninger (utover sosialstønad) og kriminalitetsstatistikk. Det kan synes som om SSB ikke ønsker dette, kanskje av hensyn til å ikke bidra til stigmatisering og lignende, på samme måte som de nå begrunner endringen av begrepsbruken relatert til innvandringsområdet. Da er veien dessverre ikke lang til å mistenke at sentrale aktører i SSB kan ha en politisk agenda på dette feltet, i den betydning at det er noe ”bestemt” som ønskes formidlet. Dette til tross for at SSB blankt har avvist noe slikt ved tidligere kritikk.²⁴

Til dette kan vi legge til en interessant observasjon fra det danske statistikkbyrået (DST) som jevnlig utarbeider kriminalitetsstatistikk, også kategorisert på ulike innvandrergrupper. Statistikken har avdekket at ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert på flere kriminalitetsområder, og DST ble spurt av media om hva de mente om dette. Svaret lød:

- Ingenting. Det er ikke vår oppgave å mene noe om kriminaliteten i det danske samfunnet. Vi leverer tallene.

Gitt dagens situasjon, og eventuelle mulige scenarier for fremtiden, er spørsmålet er om ikke det snarest bør kreves en konsekvensanalyse av dagens innvandringspolitikk.

²⁴ Se for eksempel Samfunnsspeilet ”- Det var på tide”, 8. mars 2006